

Titulació	Tipus	Curs
Història de la Ciència: Història, Patrimoni i Comunicació Científica	OP	1

Professor/a de contacte

Nom : Celia Miralles

Correu electrònic : celia.miralles@uab.cat

Equip docent

Sandra Elena Guevara Flores

Miquel Carandell Baruzzi

Equip docent (extern a la UAB)

Clara Florensa Rodríguez

Jon Arrizabalaga Valbuena

Dolores Martín Moruno

Álvaro Girón Sierra

Alfons Zarzoso Orellana

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

No n'hi ha

Objectius

L'any 2019, la crisi sanitària provocada per la COVID-19 va transformar profundament la vida quotidiana de les persones arreu del món. En un context d'incertesa, la pandèmia i les mesures de salut pública adoptades per gestionar-la van qüestionar profundament les nostres maneres habituals d'entendre la salut i la malaltia, tot posant en relleu les limitacions del paradigma biomèdic dominant. Aquesta experiència va evidenciar que les qüestions de salut no poden entendre's al marge de les dinàmiques socials. Per això, no és gens sorprenent que, en aquest context de crisi sistèmica, la història de la medicina i de la salut hagi experimentat un renovat interès acadèmic i social.

Prenent aquest fet com a punt de partida, en aquesta assignatura analitzarem la dimensió col·lectiva de la

salut i de la malaltia, posant especial èmfasi en les relacions entre els discursos i les pràctiques mèdiques i sanitàries i els grans processos històrics que han afectat tota la humanitat, com el colonialisme, les migracions, la urbanització, la industrialització o les transformacions ambientals. Un altre dels objectius de l'assignatura és proporcionar a l'alumnat recursos conceptuals i metodològics per comprendre una renovació historiogràfica que, de vegades, resulta difícil de copsar a causa de la sobreproducció de treballs.

Resultats d'aprenentatge

- CA27 (Explicar a públics especialitzats i no especialitzats el paper de la salut pública en les polítiques dels estats europeus en el context del canvi de visió sobre la subjectivitat i la possibilitat d'una ciència de la ment en els segles XIX i XX.) Explicar a públics especialitzats i no especialitzats el paper de la salut pública en les polítiques dels estats europeus en el context del canvi de visió sobre la subjectivitat i la possibilitat d'una ciència de la ment en els segles XIX i XX.
- CA28 (Explicar a públics especialitzats i no especialitzats les característiques i conseqüències dels processos de medicalització i psicopatologització en relació amb els mecanismes de legitimació de control social, la percepció de la salut i la malaltia i l'autopercepció.) Explicar a públics especialitzats i no especialitzats les característiques i conseqüències dels processos de medicalització i psicopatologització en relació amb els mecanismes de legitimació de control social, la percepció de la salut i la malaltia i l'autopercepció.
- CA29 (Explicar a públics especialitzats i no especialitzats el paper històric de la medicina en la configuració dels sistemes de relacions de gènere, classe i raça.) Explicar a públics especialitzats i no especialitzats el paper històric de la medicina en la configuració dels sistemes de relacions de gènere, classe i raça.
- KA27 (Descriure amb precisió el desenvolupament històric de les ciències humanes i de la salut, així com de les pràctiques de la psicologia, al llarg de la història.) Descriure amb precisió el desenvolupament històric de les ciències humanes i de la salut, així com de les pràctiques de la psicologia, al llarg de la història.
- KA28 (Descriure com fer història del subjecte i de les malalties físiques i mentals en relació amb el canvi de visió sobre la subjectivitat i la possibilitat d'una ciència de la ment en els segles XIX i XX.) Descriure com fer història del subjecte i de les malalties físiques i mentals en relació amb el canvi de visió sobre la subjectivitat i la possibilitat d'una ciència de la ment en els segles XIX i XX.
- KA29 (Descriure els biaixos de gènere en la medicina i la psicologia científica occidentals i com aquestes disciplines han contribuït en la configuració dels sistemes de relacions de gènere.) Descriure els biaixos de gènere en la medicina i la psicologia científica occidentals i com aquestes disciplines han contribuït en la configuració dels sistemes de relacions de gènere.
- SA25 (Distingir etapes, transformacions, actors, espais, objectes, teories, experiments, pràctiques i discursos de la història de la medicina en la problematització dels processos de medicalització i psicopatologització actuals com una part fonamental de processos més amplis de civilització, racionalització i disciplina social.) Distingir etapes, transformacions, actors, espais, objectes, teories, experiments, pràctiques i discursos de la història de la medicina en la problematització dels processos de medicalització i psicopatologització actuals com una part fonamental de processos més amplis de civilització, racionalització i disciplina social.
- SA26 (Investigar com s'ha fet i com es fa la història del subjecte i de les malalties físiques i mentals en relació amb els processos històrics de medicalització i psicologització (materials i simbòlics), i com aquests processos han contribuït al desenvolupament de la modernitat.) Investigar com s'ha fet i com es fa la història del subjecte i de les malalties físiques i mentals en relació amb els processos històrics de medicalització i psicologització (materials i simbòlics), i com aquests processos han contribuït al desenvolupament de la modernitat.
- SA27 (Analitzar les característiques i les conseqüències dels processos de medicalització i psicopatologització en relació amb els mecanismes de legitimació de control social, i incorporar-hi les dimensions de gènere, raça, classe, materialitat i poder.) Analitzar les característiques i les conseqüències dels processos de medicalització i psicopatologització en relació amb els mecanismes de legitimació de control social, i incorporar-hi les dimensions de gènere, raça, classe, materialitat i poder.

Continguts

L'assignatura està dividida en 10 sessions, que s'impartiran consecutivament. Després d'una primera sessió introductòria, que presenta els objectius del curs, l'avaluació i ofereix una introducció historiogràfica, el mòdul adopta la forma de sessions temàtiques. Cada sessió s'organitza al voltant d'un cas d'estudi concret, que permet a l'estudiantat familiaritzar-se amb una documentació i unes fonts primàries per escriure i renovar la història de la salut. A partir de cada cas, les sessions proposen una ampliació historiogràfica.

Els casos escollits per a l'estudi han estat seleccionats per cobrir, tot i que no de manera exhaustiva, una pluralitat d'enfocaments i perspectives dins de la història de la salut: història social i cultural de la medicina; interaccions entre diferents actors dins i fora del món sanitari, humans i no humans; estudi de les vides quotidianes; espais i territoris de la salut; gir lingüístic; perspectives decolonials, ambientals i de gènere.

La història de la salut també es renova gràcies a les aportacions d'altres disciplines i àmbits científics. Per això, els casos d'estudi mostren com els discursos i les pràctiques sanitàries aplicats a grans poblacions no es poden comprendre sense hibridacions complexes amb la biologia, les ciències socials i l'antropologia, o amb projectes antropotècnics multidisciplinaris com l'eugenèsia.

1. Introducció: Les dimensions col·lectives de la salut.
2. Les altres històries de la salut: Biologia, ecologia i cultura en les epidèmies, segles XV-XVIII.
3. Epidèmies i campanyes sanitàries a través de la quotidianitat.
4. Antropotècnies més enllà de la salut pública: evolució, degeneració i eugenèsia.
5. Colonialismes mèdics i salut global 1: les altres medicines i les altres «saluts públiques».
6. Colonialismes mèdics i salut global 2: medicina, guerra, gènere i acció humanitària transnacional en perspectiva històrica.
7. El negoci de la salut: tecnologia, farmàcia i hospital.
8. Els moviments de pacients en lluita pels seus drets.
9. La salut humana a través dels animals.
10. Salut ambiental: contaminació nuclear i cossos irradiats.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Anàlisi de fonts primàries	20	0,8	CA27, CA28, CA29, KA27, KA28, KA29, SA25, SA26, SA27
Classes teòriques i pràctiques	30	1,2	CA27, CA28, CA29, KA27, KA28, KA29, SA25, SA26, SA27
Treball autònom	75	3	CA27, CA28, CA29, KA27, KA28, KA29, SA25, SA26, SA27

La metodologia docent té com a objectiu que l'alumnat adquireixi i apliqui una comprensió bàsica dels desenvolupaments historiogràfics en la història de la medicina i de la salut pública de les darreres dècades. Amb aquesta finalitat, s'analitzaran una diversitat de fonts -documents oficials, arxius de premsa i correspondència, còdex indígenes, imatges o obres literàries i cròniques- que mostren com s'han anat perfilant aquests desenvolupaments.

Tot i que l'assignatura es desenvolupa principalment a l'aula, es farà servir la plataforma Campus Virtual de la UAB per facilitar la comunicació, l'intercanvi entre les persones que participen en el mòdul i la transmissió de documentació i bibliografia.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè l'alumnat completi les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Participació a classe	10%	0	0	CA27, CA28, CA29, KA27, KA28, KA29, SA25, SA26, SA27
Presentació oral individual	45%	0	0	CA27, CA28, CA29, KA27, KA28, KA29, SA25, SA26, SA27
Exercici escrit	45%	0	0	CA27, CA28, CA29, KA27, KA28, KA29, SA25, SA26, SA27

La nota final de l'assignatura es calcularà sumant els components següents:

1. Presentació oral individual: l'alumnat cerca una font, d'acord amb el professorat, i l'analitza en relació amb una o diverses de les sessions de l'assignatura i el seu TFM. La font pot ser escrita, visual, oral, etc. (45%).
2. Exercici escrit: un cop realitzat l'examen oral, l'estudiantat ha de lliurar un petit assaig que reculli allò que s'ha explicat a la presentació oral, incloent-hi les millores aconsellades en el procés d'avaluació (45%).
3. Participació en les discussions a classe: 10%.

En aquesta assignatura, no es permet l'ús de tecnologies d'Intel·ligència Artificial (IA) en cap de les seves fases. Qualsevol treball que inclogui fragments generats amb IA serà considerat una falta d'honestedat acadèmica i comporta que l'activitat s'avalui amb un 0 i no es pugui recuperar, o sancions majors en casos de gravetat.

Bibliografia

Barona, Josep Lluís, ed. *Manual de Historia de la Medicina*. Valencia: Tirant lo Blanch, 2023.

Campos, Ricardo, Enrique Perdiguero Gil, y Eduardo Bueno Vergara, eds. *Cuarenta historias para una cuarentena: Reflexiones históricas sobre epidemias y salud global*. Sociedad Española de Historia de la Medicina, 2020.

Cueto, Marcos. *El regreso de las epidemias: Salud y sociedad en el Perú del siglo XX*. 2.ª ed. Lima: Instituto de Estudios Peruanos, 2019.

Jackson, Mark, ed. *A Global History of Medicine*. Oxford: Oxford University Press, 2018.

Jones, Lori, ed. *Materialities of Disease across the Medieval World: Images, Objects, and Remains*. York, UK: Arc Humanities, 2025.

Lock, Margaret, y Vinh-Kim Nguyen. *An Anthropology of Biomedicine*. United States of America: John Wiley & Sons, 2010.

López Piñero, José María. *La medicina en la historia*. Madrid: La Esfera de los Libros, 2002.

Monnais, Laurence. *Médecine(s) et santé : Une petite histoire globale - XIXe et XXe siècles*. Montréal : Presses de l'Université de Montréal, 2016, 258 p

Porras Gallo, María Isabel, María José Báguena Cervellera, Mariano Ayarzagüena Sanz y Noelia María Martín Espinosa, coords. *La erradicación y el control de las enfermedades infecciosas*. Madrid: Libros de la Catarata, 2018.

Programari

No és necessari

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre.
A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través d'aquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura

Tipus de docència	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(TEm) Teoria (màster)	1	Català/Castellà	segon quadrimestre	tarda